

ADVIES 2209

Voorontwerp van wet tot wijziging van de GAS-wet

Datum: 7 september 2022

Voorzitter: Amir Bachrouri

Aanwezigen: Amir Bachrouri, Fien Morren, Franka Foré, Jan Langeraert, Lotus Li, Marnik de Bont, Michiel Van Hoof, Paulien Herck, Samuel-Joe Munanga

De Vlaamse Jeugd Raad, in vergadering op 7 september 2022, onder voorzitterschap van Amir Bachrouri, en met bovenvermelde aanwezigen, adviseert unaniem het volgende:

1. Het is goed dat er bijzondere aandacht blijft voor de positie van minderjarigen en dat de beschermingsmechanismen onverkort blijven bestaan. 2
2. Herbekijk de toepassing van het plaatsverbod in het kader van deze GAS-wet met bijzondere aandacht voor minderjarigen. 2
3. Bouw verder aan een positief en integraal jeugdbeleid. Werk met de verschillende overheden aan een gemeenschappelijke visie op jongeren in de samenleving. 3
4. Voorzie meer fysieke en openbare ruimte die ontmoeting en vrijetijdsbeleving mogelijk maakt. Maak op Vlaams en lokaal niveau werk van een doortastend actieplan rond jeugdruimte om kwaliteitsvolle (semi-)publieke speel- en ontmoetingsruimte te creëren. Wij vragen daarbij extra aandacht voor de grootstedelijke context. 4
5. Lokale besturen moeten erover waken dat jongerendaden niet gecriminaliseerd worden. Voorzie op lokaal niveau een duidelijk uitgangskader met een eenduidige omschrijving wat overlast precies is. Werk dat samen met jongeren zelf uit. 4

Situering

Op 5 juli 2022 ontving de Vlaamse Jeugd Raad een adviesvraag van federaal minister van Binnenlandse Zaken Annelies Verlinden naar aanleiding van de aankomende wijzigingen van de GAS-wetgeving.

De Gemeentelijke Administratieve Sanctie, kortweg GAS, werd eind jaren negentig in het leven geroepen als instrument om overlast snel, efficiënt en daadwerkelijk het hoofd te bieden. Binnen dit lokale veiligheidsbeleid vormden jongeren meer en meer een aparte doelgroep.

In het voorjaar van 2013 lag een wetsvoorstel op tafel over de uitbreiding van het toepassingsgebied van de Gemeentelijke Administratieve Sancties. In deze periode verzette de Vlaamse Jeugd Raad zich hevig tegen de verlaging van de leeftijdsgrens naar 14 jaar. Ondertussen is dit de realiteit en is het gebruik van GAS een verworven feit.

Zoals in de memorie van toelichting wordt aangegeven gaat het in deze wetswijziging niet om ingrijpende veranderingen maar beperktere ingrepen. Toch blijven we vanuit de Vlaamse Jeugdraad kritisch kijken naar de toepassing van de GAS-wetgeving en bijhorende lokale GAS-reglementen. De manier waarop de GAS-boetes bijdragen aan de negatieve perceptie van kinderen en jongeren in de publieke ruimte blijft een doorn in het oog. Dit werd eens te meer duidelijk tijdens de lockdownperiode in de Coronacrisis.

Voor dit advies baseren we ons op de eerdere adviezen van de Vlaamse Jeugdraad over GAS ([Advies 1303](#)), de situatie van kinderen en jongeren tijdens de lockdown ([Advies 2006](#)) en de relatie tussen jongeren en politie ([Advies 2107](#)).

Advies

Het is goed dat er bijzondere aandacht blijft voor de positie van minderjarigen en dat de beschermingsmechanismen onverkort blijven bestaan.

In de memorie van toelichting bij artikel 3 lezen we dat 'de bestaande beschermingsmechanismen voor de minderjarigen onverkort blijven bestaan, zoals het verplicht aanbod tot bemiddeling, de procedure van ouderlijke betrokkenheid, de mogelijkheid van gemeenschapsdienst enz.'. De Vlaamse Jeugdraad is tevreden dat deze mechanismes behouden blijven en blijft ijveren voor bijzondere aandacht voor de rechtspositie van minderjarigen bij de toepassing van deze GAS-wetgeving. GAS-boetes mogen geen vrijgeleide zijn voor lokale besturen om normaal gedrag van minderjarigen eenvoudigweg te bestraffen via een GAS-boete.

In dit voorontwerp lezen we ook dat enkel het maximale boetebedrag voor meerderjarigen wordt opgetrokken. Ondanks onze bezorgdheid rond de financiële draagkracht van jongeren en de impact van deze boetes zijn we tevreden dat dit niet wordt doorgetrokken naar minderjarigen en dat hier vooral ingezet wordt op alternatieve oplossingen zoals de verplichte bemiddeling. Maar we blijven bezorgd over de situatie van meerderjarige jongeren die via deze weg met steeds hogere boetes worden geconfronteerd.

Herbekijk de toepassing van het plaatsverbod in het kader van deze GAS-wet met bijzondere aandacht voor minderjarigen.

Al bij de eerste GAS-wet in 2013 waarschuwden we voor de uitbreiding van de toepassing van het plaatsverbod. Om dit duidelijk te maken, citeren we graag uit ons advies van bijna 10 jaar geleden (terwijl dit evengoed uit een actuele tekst zou kunnen komen):

We zien het al voor ons: jongeren met een iets donkerdere huid of in een maatschappelijk kwetsbare positie die de volledige zomer een toegangsverbod krijgt voor een provinciaal recreatiedomein omwille van één klein voorval. (Advies 1303, p.11)

Dit punt blijkt de afgelopen jaren steeds actueler te worden. Er gaat geen zomer voorbij waarbij er incidenten opduiken rondom provinciale recreatiedomeinen en de steekvlampolitiek hoogtij viert. Steeds vaker wordt er naar de maatregel van het plaatsverbod gegrepen. Ook hier vragen we vanuit de Vlaamse Jeugdraad bijzondere aandacht voor de positie van minderjarigen en blijven we er bij dat het in de eerste plaats aan een jeugdrechter is om zo'n ingrijpende maatregelen in het leven van een minderjarige op te leggen.

Samen met de Jeugdraad van de Vlaamse Gemeenschapscommissie in Brussel (VGC-Jeugdraad) schreven we in juli 2021 al een statement over hoe Brusselse jongeren behandeld werden na het conflict in de Gentse Blaarmeersen.¹ Plaatsverboden, een zwarte lijst en de nationale databank waar lokale besturen toegang toe hebben: samen zijn die een forse uitbreiding van de bestuurlijke macht van lokale besturen die ingrijpt op de vrijetijdsbesteding en op de privacy van jongeren, net zoals de GAS-boetes dat zijn.

Waarom kiezen we überhaupt voor preventieve uitsluiting als oplossing voor het probleem? Hoe kan het weren van jongeren uit de weinige beschikbare recreatiedomeinen – en in het algemeen ontmoetingsruimtes – een oplossing zijn? Wij zien meer heil in positieve preventie. Ga in dialoog met jongeren en jeugdwerk. Luister naar hun noden en bekijk samen met hen hoe ze optimaal kunnen genieten van de publieke ruimte.

Bouw verder aan een positief en integraal jeugdbeleid. Werk met de verschillende overheden aan een gemeenschappelijke visie op jongeren in de samenleving.

Bij een aantal jongeren dreigt het fout te lopen, op verschillende domeinen: op school, thuis, onder vrienden, ... Het zijn die jongeren die heel weinig positieve aandacht krijgen. Jongeren hebben mentale en fysieke ruimte nodig om zich te ontplooiën. Maar ze hebben ook nood aan grenzen om dit 'veilig' te kunnen doen. Wij zijn overtuigd dat dit beter kan vanuit een integraal jeugdbeleid met een positief uitgangspunt dan vanuit een louter repressieve benadering.

Een positief jeugdbeleid zet de kracht van jongeren centraal. Het zet in op de competenties die jongeren hebben om zelf actief vorm te geven aan hun leefwereld. Integraal jeugdbeleid maakt een verbinding tussen verschillende actoren in de leefwereld van de jongeren zelf. Het zet burgers, ook kinderen en jongeren, aan om de samenleving actief en positief vorm te geven. Repressieve maatregelen kunnen hier deel van uitmaken, maar kunnen slechts succesvol ingezet worden wanneer alle andere acties om samen met de jongere op pad te gaan, niet goed gelopen zijn. We vragen een integraal jeugdbeleid, niet alleen op lokaal niveau. Ook Vlaanderen en de federale overheid moeten een gemeenschappelijke visie op jongeren uitbouwen. Die visie vertrekt vanuit de kracht van jongeren en vertaalt zich in alle beleidsdomeinen en op alle overheidsniveaus.

Een leefbare stad vraagt meer dan symptoombestrijding. Ja, we worden vandaag geconfronteerd met samenlevingsproblemen en ook minderjarigen spelen hier een rol in spelen. En ja, het is belangrijk dat lokale overheden de ruimte, de tijd en de middelen krijgen om ook op lokaal vlak deze leefbaarheidsproblemen aan te pakken. Alleen blijven wij ervan overtuigd dat het systeem van de GAS niet de manier is waarop je minderjarigen die ongewenst gedrag vertonen opnieuw met de samenleving connecteert. Jongeren die buiten de lijnen kleuren, worden opgevangen binnen het jeugdrecht. Sinds een tiental jaren hebben we nu ook het alternatieve circuit van de GAS. Het uitgangspunt van beide systemen is fundamenteel anders. In het GAS-systeem ligt de focus op het gedrag van de jongere en niet op zijn welzijn of op bescherming. De bedoeling is om bepaald gedrag te stoppen of te voorkomen zonder daarbij bepaalde diensten of hulp aan te bieden.

De GAS-boetes lijken vooral aan symptoombestrijding te doen. Ze kaderen binnen een beleid dat oorzaken van maatschappelijke problemen eerder bij het individu situeert dan dat het oog heeft voor wat structureel in de samenleving fout loopt. Tot op vandaag menen we dat een overheid op die manier noch het belang van het kind noch het belang van de samenleving waarin dat kind opgroeit dient. En dus blijven we zeer kritisch voor het hele GAS-systeem.

¹ <https://vlaamsejeugdraad.be/nl/nieuws/standpunt-zet-brusselse-jongeren-niet-op-de-trein-maar-mee-aan-tafel>

Voorzie meer fysieke en openbare ruimte die ontmoeting en vrijetijdsbeleving mogelijk maakt. Maak op Vlaams en lokaal niveau werk van een doortastend actieplan rond jeugdruimte om kwaliteitsvolle (semi-)publieke speel- en ontmoetingsruimte te creëren. Wij vragen daarbij extra aandacht voor de grootstedelijke context.

We herhalen hierbij graag ons adviespunt uit ons advies 2007, “Mondmakers en Megafonen” en het advies 2107, “Politie, jongeren en jeugdwerk”.

De schrik voor de politie zit er goed in bij jongeren, zeker die uit kwetsbare contexten: in de bevraging van Uit De Marge tijdens de lockdown gaf 58,8% van de kinderen en jongeren aan angst te hebben voor een boete tijdens de coronaperiode. 30,6% was bang dat de politie hen in de openbare ruimte zal aanspreken op hun gedrag, 30,6% voelde zich geïsoleerd door de politie die aanwezig is op straat.

De psychische ruimte voor kinderen en jongeren in het openbaar domein werd tijdens de coronacrisis nog kleiner door de aanwezigheid van politie en andere toezichts- en veiligheidsdiensten. Op plaatsen waar weinig privéruimte beschikbaar is, schreef de politie een groot aantal boetes uit aan jonge mensen. Ze hield weinig rekening met de sociale omstandigheden bij het uitschrijven van pv's. Tieners en jongeren die geen alternatief hebben om zich te ontspannen, voelen zich nog meer dan voordien geïsoleerd.

De pleintjes, skateparken, voetbalvelden en parkjes zijn plekken waar kinderen en jongeren in interactie met anderen hun identiteit en eigenheid ontwikkelen. Ze experimenteren en verkennen ongeschreven regels en bouwen sociale relaties op. Heel wat jongeren in de stedelijke publieke ruimte worden geïsoleerd en gecriminaliseerd. Jongeren willen ontsnappen aan sociale controle en opvoeding en vinden dat terug in de publieke ruimte als 'tussenruimte'. Het is een gevoel van eigenaarschap dat jongeren opeisen, de aanwezige politie wordt als een 'indringer' beschouwd. Zorg dus dat er geen territoriale strijd geleverd moet worden tussen jongeren en politie, maar ga voor bewuste jeugdruimte met goede afspraken.

Lokale besturen moeten erover waken dat jongerendaden niet gecriminaliseerd worden. Voorzie op lokaal niveau een duidelijk uitgangskader met een eenduidige omschrijving wat overlast precies is. Werk dat samen met jongeren zelf uit.

Voor jongeren is de publieke ruimte een ontsnapping aan de controle van volwassenen. Het is één van de enige 'plaatsen' die jongeren hebben waarbij niemand anders de afspraken bepaalt en verantwoordelijk voor hen is. In de niet-georganiseerde omgang met vrienden hebben ze de vrijheid om te ontdekken wie ze zelf zijn, voelen ze zich betrokken bij hun (fysieke) omgeving en bij de bredere samenleving. Overlast bestrijden is een legitiem doel, maar daarbij moet een politieagent telkens afwegen of de controles noodzakelijk zijn om dat doel te bereiken en of ze proportioneel zijn. Het is belangrijk om te werken met concrete en specifieke beschrijvingen, anders bestaat het risico dat de controles op die plek systematisch en discriminerend worden. Een groepje jongeren dat samen op straat of op een plein rondhangt, roept bij veel mensen gevoelens van onveiligheid op. Het is niet legitiem om controles te doen zonder concrete, gegronde redenen, alleen om het veiligheidsgevoel van buurtbewoners te verhogen.

Om jongeren betrokken te maken op het veiligheidsdebat is ook informatie noodzakelijk. Jongeren moeten de regels kennen, het beleid begrijpen en weten hoe de procedures in elkaar zitten. Doelgroepgerichte communicatie en informatie dringen zich op, niet alleen voor minderjarigen. Het is een stap in de goede richting om lokale besturen te verplichten om alle minderjarigen 'met alle mogelijke middelen' te informeren. Het beperken tot het verplicht informeren van enkel de minderjarigen is een gemiste kans. De informatie en de dragers moeten afgestemd zijn op alle jongeren. We stellen ons toch de vraag hoe jongeren die niet in de gemeente wonen voldoende geïnformeerd zullen zijn over de zaken die met een GAS kunnen bestraft kunnen worden. We denken hierbij aan studenten, kampgroepen, ...